

УДК 353:[37.014.5:796.011.1]:005.3(045)

О. М. МОЗОЛЕВкандидат педагогічних наук, доцент
Хмельницька гуманітарно-педагогічна академія**ІМПЛЕМЕНТАЦІЯ ПОЛЬСЬКОГО ДОСВІДУ ВЗАЄМОДІЇ
ОРГАНІВ УПРАВЛІННЯ З ГРОМАДСЬКИМИ ОРГАНІЗАЦІЯМИ
З РОЗВИТКУ ОСВІТИ У СФЕРІ ФІЗИЧНОЇ КУЛЬТУРИ І СПОРТУ**

У статті проаналізовано польський досвід взаємодії органів управління з громадськими організаціями з розвитку освіти у сфері фізичної культури і спорту. Визначено, що в основі успіху польської системи управління розвитком освіти у сфері фізичної культури і спорту є чітка стратегія розвитку на державному, регіональному та місцевому рівнях. З'ясовано, що управління розвитком освіти у сфері фізичної культури і спорту ґрунтується на встановленні зворотного зв'язку між суб'єктами освітнього процесу та органами управління освітою. Встановлено, що вивчення передового досвіду управління розвитком освіти у сфері фізичної культури і спорту в Польщі відбувається на прикладах добрих практик, які розповсюджуються серед територіальних громад і закладів освіти. Розкрито зміст процесу взаємодії органів управління з громадськими організаціями щодо впровадження запропонованих автором напрямів розвитку освіти у сфері фізичної культури і спорту.

Ключові слова: управління, імплементація, розвиток, досвід, освіта, фізична культура.

У сучасних умовах розвитку суспільства взаємодія органів управління з громадськими організаціями розглядають як основу демократичного державного управління, як цілісний управлінський механізм, спрямований на врахування різних соціально-економічних інтересів громадян. Серед завдань, що стоять перед державними органами влади, є постійна співпраця з громадськими організаціями та органами місцевого самоврядування. За допомогою громадських організацій державні органи влади можуть розробляти та ухвалювати більш ефективні та результативні рішення завдяки глибшому й ширшому розумінню існуючих проблем і питань, що необхідно вирішувати в соціальній сфері, зокрема й у сфері фізичної культури і спорту.

Польський досвід розвитку освіти розглядали Ф. Андрушкевич, А. Василюк, О. Вахріна, Я. Гречка, Л. Гриневич, І. Даценко, О. Карпенко, М. Карпуленко, Т. Марешь, В. Павленко, Ю. Соколович-Алтуніна, Р. Шиян, Н. Яковець та ін. Проблеми навчання молоді фізичній культурі і спорту в закладах освіти Польщі досліджували в своїх працях С. Вавренюк, Е. Вільчковський, Р. Гах, В. Лишевська, А. Мандюк, В. Пасічник, Л. Сергієнко та ін. Інноваційний розвиток фізичної культури і спорту в закладах освіти Польщі аналізували Н. Долгова, А. Кошура, Г. Ніколаї та ін.

Разом з тим, питання імплементації польського досвіду управління розвитком освіти у сфері фізичної культури і спорту не знайшли необхідного відображення в сучасних науково-педагогічних дослідженнях.

Метою статті є аналіз польського досвіду взаємодії державних органів управління з громадськими організаціями з розвитку освіти у сфері фізичної культури і спорту.

Взаємодія органів управління з громадськими організаціями – це багатofункціональна система з організації, налагодження та регулювання відносин суб'єктів управління з громадськістю, головними завданнями якої є врахування громадської думки в прийнятті управлінських рішень, забезпечення ефективної взаємодії суб'єктів суспільного життя. В основі успішного функціонування зв'язків з громадськістю лежить зворотний зв'язок. Завдяки йому стає можливим отримання необхідної інформації щодо своєчасності та доцільності прийнятих управлінських рішень, сприйняття їх суспільством, що в результаті впливає на їх ефективність та результативність.

Громадські організації є одним із основних суб'єктів впливу громадськості на освітню сферу, оскільки вони є виразниками всього розмаїття суспільних інтересів і, свого роду, проміжною ланкою між громадянином та владою [2]. Умовою ефективного управління розвитком освіти у сфері фізичної культури і спорту є взаємодія органів державної влади з органами громадського самоврядування, які мають право вносити пропозиції щодо формування державної освітньої політики, вирішувати питання навчально-виховної, науково-дослідницької, методичної, фінансово-економічної, фізкультурно-спортивної та оздоровчо-рекреаційної діяльності закладів освіти.

Розвиток освіти у сфері фізичної культури і спорту в Польщі є однією з функцій громадських освітніх організацій, якими є: Державна рада освіти, Головна рада вищої освіти, воєводська рада освіти, рада освіти місцевого самоврядування, рада закладу освіти, сенат (у ВНЗ), батьківська рада, учнівське (студентське) самоврядування. Спортивні клуби є найбільш потужними та масовими громадськими організаціями з розвитку освіти у сфері фізичної культури і спорту в Польщі. Вони об'єднані в асоціацію PZS – Польський спортивний союз, до якої входять Шкільний спортивний союз (SZS), основу якого становлять учнівські спортивні клуби закладів середньої освіти (UKS), та Академічний спортивний союз (AZS), до складу якого входять спортивні клуби закладів вищої освіти [1].

Вивчення польського досвіду взаємодії органів влади з громадськими організаціями освітньої та фізкультурно-спортивної спрямованості є важливим для України, оскільки за останнє десятиріччя плідна співпраця громадських організацій з державними органами управління у сфері освіти та фізичної культури і спорту Польщі дала вагомі результати в різних напрямках діяльності. Так, розвиток системи освіти, як державної, так і приватної форм власності, сприяв зростанню її привабливості на міжнародному рівні, що виразилося в значному збільшенні кількості закладів освіти та осіб, які там навчаються, відповідному розвитку інфраструктури цих закладів, у тому числі й у сфері фізичної культури і спорту. Вагомі успіхи польських спортсменів на міжнародній арені (чемпіони світу з волейболу,

гандболу, легкої атлетики, плавання, спідвею, лижних гонок тощо) свідчать про результативність діяльності системи спорту вищих досягнень та дитячо-юнацького спорту, її привабливість для населення країни. Значну увагу органи влади приділяють сучасному облаштуванню місць відпочинку та масових занять спортом, розвитку інфраструктури для активного фізичного відновлення. Ця діяльність місцевих органів влади ґрунтується на врахуванні думок громади щодо місць розташування спортивних об'єктів, рівня їх обладнання, можливості доступу до них широких верств населення. Саме процес взаємодії державних органів влади Польщі з громадськими організаціями освітньої та фізкультурно-спортивної спрямованості дає можливість з успіхом вирішувати проблеми розвитку освіти у сфері фізичної культури і спорту.

В основі успіху польської системи управління розвитком освіти у сфері фізичної культури і спорту є чітка стратегія розвитку на державному, регіональному та місцевому рівнях. Стратегія розвитку – це, насамперед, не політичний, а економічний документ, який максимально враховує потенційні можливості природних, соціальних і господарських особливостей тих чи інших територій, визначає пріоритети діяльності державних органів влади, місцевого самоврядування та громадських організацій. Економічні відносини між державними органами влади та суспільними організаціями у сфері фізичної культури і спорту в Польщі мають обмежений характер. Центральні та регіональні органи влади беруть участь у дофінансуванні розвитку спортивної інфраструктури, підтримці нових освітніх, фізкультурно-оздоровчих та спортивних проєктів, організації спортивно-масових заходів державного, регіонального та місцевого значення. Процес дофінансування відбувається за поданням місцевих органів влади, які, відповідно, ґрунтуються на пропозиціях громадських організацій. Завданням громадських організацій є контроль за цільовим використанням наданих коштів і матеріальних засобів, взаємодія з органами влади щодо якості проведення затверджених заходів з розвитку освіти у сфері фізичної культури і спорту та аналіз результатів діяльності виконавців зазначених проєктів

Вивчення передового досвіду управління розвитком освіти у сфері фізичної культури і спорту в Польщі відбувається на прикладах добрих практик, які розповсюджуються серед територіальних громад і закладів освіти. Кожне воєводство Республіки Польща повинно мати декілька прикладів добрих практик, які відповідають таким критеріям: висока результативність і ефективність педагогічної діяльності; оптимальне витрачання сил і засобів для досягнення позитивних результатів; стабільність отриманих результатів, новизна та інноваційні підходи; актуальність і перспективність; наукова обґрунтованість; відповідність сучасним досягненням педагогіки, теорії та методиці фізичної культури; врахування місцевих освітніх потреб і традицій. Узагальнення та розповсюдження прикладів добрих практик для дошкільних навчальних закладів і загальноосвітніх шкіл покладається на місцеві та регіональні громадські організації, а саме на воє-

водську раду освіти та раду освіти місцевого самоврядування. Для ВНЗ вимоги до розробки й упровадження добрих практик визначає кодекс “Добрі практики у вищих навчальних закладах”, розроблений Комітетом доброї практики, що діє при Фонді ректорів Польщі [4]. Приклади добрих практик включають різні напрями освітнього процесу, в тому числі з питань збереження здоров’я, розвитку освіти у сфері фізичної культури і спорту, популяризації здорового способу життя.

Успіх польської системи управління розвитком освіти у сфері фізичної культури і спорту ґрунтується на встановленні зворотного зв’язку між суб’єктами освітнього процесу – органами управління (регіонального, місцевого рівня, окремо взятого закладу освіти) та тими, хто навчається; між органами управління та батьками учнів; між органами управління та викладачами; між органами управління та громадськими організаціями у сфері освіти й фізичної культури і спорту. Аналіз запитів громади щодо організації освітнього процесу та розвитку фізичної культури і спорту відбувається шляхом систематичного соціологічного опитування, яке здійснюють і органи управління освітою, і громадські організації. Варто зауважити, що громадські організації (рада закладу освіти, батьківська рада, учнівське (студентське) самоврядування), на відміну від органів управління освітою, можуть здійснювати соціологічні опитування зі значно ширшого кола питань. Відповідно до розвитку освіти у сфері фізичної культури і спорту до них можна зарахувати: рівень задоволеності організації освітнього процесу у сфері фізичної культури і спорту; встановлення пріоритетних напрямів розвитку фізичної культури і спорту; необхідність розбудови спортивної інфраструктури, придбання спортивного інвентаря та обладнання; визначення необхідності в запрошенні відповідних кваліфікованих фахівців тощо. Результати соціологічного опитування розглядають на засіданні ради закладу освіти та за підсумками його обговорення приймають відповідні рішення, які є обов’язковими до виконання органом управління освітою.

Безумовно, викликає інтерес організація взаємодії місцевих органів влади, закладів освіти Польщі з громадськими організаціями з питань навчання молоді дотримання принципів олімпійського виховання й використання правил “Fair play”. На сучасному етапі розвитку освіти польські науковці [3] розглядають олімпійське виховання й використання правил “Fair play” як окремих напрям педагогічних досліджень. Він включає не лише дотримання правил чесної гри під час проведення змагань, а розглядається значно ширше – як процес навчання та виховання молоді на основі правил поведінки в повсякденному житті. Процес навчання й виховання здійснюють не лише заклади освіти, а й, насамперед, громадські організації PZS, SZS, UKS, AZS. Саме вони організовують освітній процес у сфері фізичної культури і спорту серед найбільш активної частини молоді, який включає: виховання культури поведінки спортсменів (повага до супротивника, збереження його здоров’я й гідності, надання допомоги супротивнику в разі

потреби); виховання культури поведінки вболівальників (уміння гідно сприймати перемоги та поразки улюбленої команди, шанобливе ставлення до супротивника, прагнення уникати конфліктних ситуацій, контроль емоційного стану та поведінки), об'єктивного погляду на роботу суддівської бригади (повага до роботи суддів, уникнення образ, розуміння вимушених помилок); навчання молоді шанобливого ставлення до оточуючих, поваги до інших думок, співчуття та надання допомоги, уникнення образ і неповаги до інших. Таким чином, процес взаємодії місцевих органів влади, закладів освіти та громадських організацій полягає в систематичному та цілеспрямованому впливі на молодь з метою формування в неї загальноприйнятних норм поведінки засобами освіти у сфері фізичної культури і спорту.

Ще одним важливим напрямом взаємодії місцевих органів влади, закладів освіти з громадськими організаціями PZS, SZS, UKS, AZS в Польщі є організація дозвілля молоді під час зимового та літнього відпочинку. Зміст цієї роботи спрямований на розвиток пізнавальної активності молоді, формування в неї ціннісних орієнтацій, соціально-культурний розвиток особистості та включає: патріотичне виховання, проведення розвивальних, туристичних, рекреаційних, оздоровчих, спортивних і розважальних заходів. Взаємодія органів влади, закладів освіти з громадськими організаціями полягає в створенні необхідних умов проведення цих заходів, організації табірних зборів та місць відпочинку таким чином, щоб, з одного боку, реалізувати поставлені освітньо-виховні завдання, а з іншого – створити нові яскраві уявлення про культуру дозвілля, сприяти згуртованості в колективі, розкривати потенційні можливості молоді.

Висновки. Представлений польський досвід взаємодії органів управління освітою з громадськими організаціями може бути гарним прикладом для України, імплементація якого сприятиме розбудові системи освіти у сфері фізичної культури і спорту.

Список використаної літератури

1. Мозолев О. М. Організаційно-змістові основи діяльності державних органів влади з розвитку освіти в сфері фізичної культури і спорту в Польщі / О. М. Мозолев // Педагогічні науки: теорія, історія, інноваційні технології : наук. журнал / голов. ред. А. А. Сбруєва. – Суми : Вид-во СумДПУ ім. А. С. Макаренка, 2016. – № 1 (55). – С. 396–404.
2. Проненко Л. Механізм залучення громадських організацій до розвитку освітньої сфери / Л. Проненко // Вісн. НАДУ. – 2005. – № 4. – С. 221–226.
3. Czechowski M. Fair Play w sporcie i zyciu mlodziezy / M. Czechowski, A. Dabrowska. – Warszawa : ESCRELLA, 2011. – Zeszyt № 1. – 84 s.
4. Dobre praktyki w szkołach wyższych : Kodeks / Komitet Dobrych Praktyk KRASP, opracowanego przez Fundację Rektorów Polskich i uchwalonego przez Zgromadzenie Plenarne KRASP 26.04.2007 r. – Krakow : Wyd. Uniwersytetu Jagiellońskiego, 2007. – 16 s.

Стаття надійшла до редакції 03.02.2017.

Мозолев А. М. Имплементация польского опыта взаимодействия органов управления с общественными организациями по развитию образования в сфере физической культуры и спорта

В статье проанализирован польский опыт взаимодействия органов управления с общественными организациями по развитию образования в сфере физической культуры и спорта. Определено, что в основе успеха польской системы управления развитием образования в сфере физической культуры и спорта есть четкая стратегия развития на государственном, региональном и местном уровнях. Выяснено, что управление развитием образования в сфере физической культуры и спорта основывается на установлении обратной связи между субъектами образовательного процесса и органами управления образованием. Установлено, что изучение передового опыта управления развитием образования в сфере физической культуры и спорта в Польше происходит на примерах хороших практик, которые распространяются среди территориальных общественных организаций и учреждений образования. Раскрыто содержание процесса взаимодействия органов управления с общественными организациями по внедрению предложенных автором направлений развития образования в сфере физической культуры и спорта.

Ключевые слова: управление, имплементация, развитие, опыт, образование, физическая культура.

Mozolev O. Implementation of the Polish Experience in Interaction of the Management Bodies with Civil Organizations on the Development of Education in the Sphere of Physical Culture and Sport

The article deals with the Polish experience of interaction of the management bodies with civil organizations on the development of education in the sphere of physical culture and sport. The list of civil organizations of educational, physical and culture and sport directions has been established, the concept of their interaction with the Education Department has been revealed.

It is defined that based on the success of the Polish system of management of development of education in the sphere of physical culture and sport is a clear strategy of development on a national, regional and local levels. Development strategy is first of all an economic document, which takes into account the maximum potential of the natural, social and economic features of particular areas, defines the priorities of State Government bodies, local self-government bodies and civil organizations. It is found that the management of development of education in the sphere of physical culture and sport is based on the setting of the feedback between the subjects of the educational process, namely between the Education Department and those who studies; between the administration and parents; between the administration and teachers; between administration and civil organisations in the field of education and physical culture and sport. It is found that the study of the best practice of management of development of education in the sphere of physical culture and sport in Poland takes place on examples of good practices which are distributed among local communities and educational institutions. Revealed the contents of a process of interaction between management bodies with civil organisations for the implementation of the suggested by the author directions in the development of education in the sphere of physical culture and sport.

Key words: management, implementation, development, experience, education, physical education.